

35/4A/2004

POSTANOWIENIE
z dnia 14 kwietnia 2004 r.
Sygn. akt SK 32/01

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Ewa Łętowska – przewodniczący
Wiesław Johann
Biruta Lewaszkiewicz-Petrykowska
Janusz Niemcewicz
Mirosław Wyrzykowski – sprawozdawca,

po rozpatrzeniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 14 kwietnia 2004 r. sprawy z wniosku skarżącego Leszka Kwietnia o wyjaśnienie wątpliwości co do treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 maja 2002 r. w zakresie obowiązku wznowienia przez sąd postępowania wskutek uznania przez Trybunał niekonstytucyjności przepisu,

p o s t a n a w i a:

rozstrzygnąć wątpliwości co do treści orzeczenia wyjaśniając, że pkt 1 wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 maja 2002 r. (Dz. U. Nr 68, poz. 632) otwiera – z mocy art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – drogę do wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem mającym formę postanowienia, wydanym na podstawie przepisu uznanego przez Trybunał za niezgodny z Konstytucją. Pojęcie „wznowienia postępowania”, o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ma szersze znaczenie niż pojęcie „wznowienia” w sensie technicznym, przewidziane w odpowiednich procedurach regulowanych w ustawach i obejmuje wszelkie instrumenty proceduralne stojące do dyspozycji stron i sądów, wykorzystanie których umożliwia przywrócenie stanu konstytucyjności orzeczeń.

UZASADNIENIE:

I

1. W skardze konstytucyjnej z 12 lutego 2001 r. skierowanej do Trybunału Konstytucyjnego przez pełnomocnika skarżącego Leszka Kwietnia zakwestionowano zgodność art. 72 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602 ze zm.; dalej: ordynacja wyborcza) z art. 32, art. 45 i art. 77 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

1.1. Skargę konstytucyjną sformułowano w oparciu o następujący stan faktyczny. Postanowieniem z 7 października 1998 r. (sygn. akt I Ns 113/98), wydanym na podstawie art. 72 ordynacji wyborczej, Sąd Okręgowy w Świdnicy nakazał skarżącemu sprostowanie informacji zawartych w liście otwartym do jednego z kandydatów na radnych, przeproszenie kandydata oraz wpłatę kwoty pieniężnej na cel charytatywny. Sąd

Apelacyjny we Wrocławiu, postanowieniem z 12 października 1998 r. (sygn. akt I A/Cz 846/98), oddalił apelację skarżącego od powyższego orzeczenia. W dniu 7 kwietnia 2000 r. wydane zostały przez Naczelny Sąd Administracyjny orzeczenia (sygn. akt II SA/Wr 810/98, II SA/Wr 1681/98) potwierdzające – zdaniem skarżącego – okoliczności podniesione przez niego w liście otwartym. W związku z tym skarżący skierował 9 lipca 2000 r. do Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu skargę o wznowienie postępowania zakończonego orzeczeniem tego sądu z 12 października 1998 r. W odpowiedzi, Prezes Sądu Apelacyjnego pismem z 24 lipca 2000 r. poinformował skarżącego o prawnej niemożności wzruszenia zapadłych w sprawie orzeczeń, uprzedzając jednocześnie o pozostawieniu bez odpowiedzi dalszych pism kierowanych przez skarżącego. Skargę o wznowienie postępowania skarżący skierował 31 lipca 2000 r. również do Sądu Okręgowego w Świdnicy. Postanowieniem z 8 listopada 2000 r. skarga ta została odrzucona, zaś w uzasadnieniu orzeczenia sąd wskazał na niedopuszczalność (w świetle art. 72 ordynacji wyborczej) wznowienia postępowania. Skarżący nie wniósł zażalenia na powyższe postanowienie, uzasadniając to treścią opisanego wyżej pisma Prezesa Sądu Apelacyjnego.

Zarzuty sformułowane w skardze konstytucyjnej z 12 lutego 2001 r. nie dotyczyły problemu rozstrzygnięć wydawanych w toku kampanii wyborczej, ale zagadnienia dopuszczalności wznowienia postępowania zakończonego takimi rozstrzygnięciami. Uwzględniając powyższą okoliczność Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 2 października 2001 r., Ts 17/01 (OTK ZU nr 3/B/2001, poz. 205) uznał, iż postanowienie Sądu Okręgowego w Świdnicy z 8 listopada 2000 r., którym odrzucona została skarga o wznowienie postępowania, spełnia wymóg orzeczenia wydanego na podstawie zakwestionowanego w skardze przepisu ustawy. Zdaniem Trybunału z uzasadnienia tego rozstrzygnięcia jednoznacznie wynikało, iż podstawą odrzucenia skargi o wznowienie postępowania była dla sądu dyspozycja art. 72 ust. 3 ordynacji wyborczej.

1.2. Po rozpoznaniu skargi konstytucyjnej Trybunał w wyroku z 13 maja 2002 r., SK 32/01 orzekł, że: 1) art. 72 ust. 3 zd. 3 ustawy z 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602, Nr 160, poz. 1060, z 2001 r. Nr 45, poz. 497 i Nr 89, poz. 971 oraz z 2002 r. Nr 23, poz. 220) rozumiany jako wyłączający dopuszczalność wznowienia postępowania jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz z art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, 2) art. 72 ust. 3 zd. 3 ustawy powołanej w pkt 1 nie jest niezgodny z art. 32 Konstytucji.

2. W piśmie z 12 października 2003 r. wnioskodawca Leszek Kwiecień, na podstawie art. 74 ust. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z 2000 r. Nr 48, poz. 552 i Nr 53, poz. 638 oraz z 2001 r. Nr 98, poz. 1070; dalej: ustawa o TK), wystąpił do Trybunału z wnioskiem o wyjaśnienie wątpliwości jakie nasuwa treść wyroku z 13 maja 2002 r. Wnioskodawca sprecyzował, iż chodzi o fragment uzasadnienia wyroku stanowiący: „Biorąc jednak pod uwagę, że odmienna wykładnia została przyjęta w orzeczeniu sądowym, a oceniany przepis został zaskarżony skargą konstytucyjną Trybunał Konstytucyjny orzekł o jego niekonstytucyjności w rozumieniu nadanym mu przez praktykę orzeczniczą. Tylko bowiem orzeczenie o niekonstytucyjności przepisu prawa stanowi podstawę do wznowienia postępowania”.

Przytoczone stanowisko Trybunału wymaga wyjaśnienia, albowiem innego zdania – według wnioskodawcy – jest sąd, który rozpatrywał skargi o wznowienie postępowania wniesione przez Leszka Kwietnia po ogłoszeniu wyroku TK z 13 maja 2002 r. W postanowieniu z 28 października 2002 r., sygn. akt I A Cz 1307/02 Sąd Apelacyjny we Wrocławiu stwierdził: „Wbrew przeświadczeniu skarżącego, wyroku Trybunału

Konstytucyjnego z 13 maja 2002 r. (sygn. SK 32/02), którym uwzględniając jego skargę orzeczono o niezgodności z Konstytucją RP art. 72 ust. 3 zd. 3 Ordynacji rozumianego jako wyłączający dopuszczalność wznowienia, nie otwiera mu na nowo możliwości skutecznego wniesienia skargi o wznowienia postępowania ...”, zaś w postanowieniu z 20 sierpnia 2003 r., sygn. akt I A Cz 1217/03 Sąd Apelacyjny we Wrocławiu uznał „Trafnie tymczasem stwierdził Sąd Okręgowy, że gdy przedmiotem orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego była jedynie dopuszczalność wznowienia postępowania w sprawach wyborczych, tj. zagadnienie proceduralne, nie otworzył on na nowo możliwości wznowienia, jako że Trybunał Konstytucyjny nie orzekał tu o niekonstytucyjności aktu prawnego, na podstawie którego wydano postanowienie uwzględniające protest wyborczy St. Lenartowicza”.

II

Zgodnie z art. 74 ust. 1 ustawy o TK wykładnia wyroku – mająca w założeniu stanowić autentyczne wyjaśnienie jego treści – winna być w zasadzie dokonana przez ten sam skład orzekający, który wydał wyrok. Postanowienie wydane w trybie art. 74 ust. 1 nie ma zmierzać do ponownego rozpatrzenia sprawy ani do jakichkolwiek zmian w wydanym orzeczeniu, ale do odtworzenia takiego rozumienia wydanego orzeczenia, jakie mieli na uwadze sędziowie zasiadający w składzie orzekającym. Jeżeli jednak wniosku nie może rozpoznać ten sam skład orzekający, to w myśl ust. 2 art. 74 ustawy o TK wniosek powinien być rozpoznany przez taki sam skład.

Stosownie do powyższego, z uwagi na zakończenie kadencji sędziego Krzysztofa Kolasińskiego, w jego miejsce – jako przewodniczącą składu orzekającego – Prezes Trybunału Konstytucyjnego zarządzeniem z 22 stycznia 2004 r. wyznaczył Ewę Łętowską.

III

Trybunał Konstytucyjny ustalił i zauważył, co następuje:

1. Przed przystąpieniem do wyjaśnienia podniesionych we wniosku wątpliwości dotyczących wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 maja 2002 r. należy zbadać, czy wniosek ten jest dopuszczalny w świetle prawa.

1.1. Zgodnie z art. 74 ustawy o TK, z wnioskiem o wyjaśnienie wątpliwości co do treści orzeczenia wystąpić może uczestnik postępowania, w którym orzeczenie to zostało wydane. Nie ulega wątpliwości, że w niniejszej sprawie wymieniona przesłanka postępowania została spełniona. Z wnioskiem o dokonanie wykładni wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 maja 2002 r. wydanego w następstwie rozpatrzenia skargi konstytucyjnej wystąpił Leszek Kwiecień – podmiot, który skargę złożył (art. 27 pkt 1 ustawy o TK).

1.2. Wnioskodawca sformułował swój wniosek jako żądanie rozstrzygnięcia „wątpliwości co do treści wyroku z 13 maja 2002 r.”. Skład orzekający podziela stanowisko, iż wykładni podlegać może w zasadzie tylko sentencja orzeczenia, a więc rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego w rozumieniu art. 71 ust. 1 pkt 6 ustawy o TK (zob. Z. Czeszejko-Sochacki, L. Garlicki, J. Trzcíński [w:] *Komentarz do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym*, Warszawa 1999, s. 221). Uzasadnienie orzeczenia przedstawia bowiem motywy i sposób argumentacji sędziów Trybunału Konstytucyjnego biorących udział w wydaniu orzeczenia. W przeciwieństwie do sentencji, nie przysługuje mu moc

powszechnie wiążąca, ma ono przede wszystkim znaczenie perswazyjne (ma przekonywać o racjonalności i słuszności orzeczenia) i edukacyjne. Pewne fragmenty uzasadnienia, stanowiąc *ratio decidendi*, są jednak w szczególnie silny sposób związane z sentencją i stanowić mogą w pewnym sensie jej „uzupełnienie”. Wskazać można sytuacje, gdy już samo uzasadnienie stanowi w istocie wykładnię sentencji, wyraża bowiem pewne elementy, które z przyczyn proceduralnych, z uwagi na przyjęte reguły formułowania sentencji, nie mogły się tam znaleźć (por. postanowienie TK z 21 marca 2000 r., sygn. K. 4/99, OTK ZU nr 2/2000, poz. 65).

Rozwinięcie uzasadnienia wniosku o wykładnię wskazuje jednak, iż wnioskodawca domaga się ustalenia określonego sposobu rozumienia pkt 1 sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Wnioskodawca nie podnosi, iż niejednoznaczne jest samo brzmienie i językowy sens sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 maja 2002 r. Jego wniosek dotyczy rozumienia wyroku w kontekście skutków prawnych, jakie on wywołał. Zdaniem składu orzekającego na aprobatę zasługuje wyrażone w cytowanym postanowieniu z 21 marca 2000 r. stanowisko, w świetle którego art. 74 ust. 1 ustawy o TK nie powinien być interpretowany w taki sposób, aby dopuszczalność wykładni łączyć jedynie z niejasnym pod względem językowego sensu i znaczenia sformułowaniem sentencji. Wyrok Trybunału jako zdarzenie prawne wywiera z mocy art. 190 bezpośrednio, bezwarunkowe i nieodłącznie z nim związane skutki prawne. W przypadku orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego podjętych na podstawie art. 188 pkt 1-3 Konstytucji (z wyjątkiem sytuacji, o której mowa w art. 190 ust. 3 zd. 1 *in fine* konstytucji) w samej treści sentencji nie zawsze są określone wprost skutki prawne wyroku. Zawarte w wyroku orzeczenie o niezgodności ustawy z konstytucją ogranicza się wyłącznie do stwierdzenia tej okoliczności. Jednak istotne znaczenie takiego wyroku to – ogólnie rzecz ujmując – utrata mocy obowiązującej określonych przepisów. Dokładne ustalenie, jakie przepisy i w jakim zakresie utraciły moc obowiązującą i co konkretnie oznacza ta utrata mocy obowiązującej zwłaszcza dla podmiotu, którego skarga konstytucyjna była podstawą rozstrzygnięcia, może być – jako element immanentnie związany z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego – przedmiotem wątpliwości co do treści orzeczenia. W ocenie składu orzekającego przedmiotem wykładni treści orzeczenia są także jego skutki prawne, które *ex lege* są z nim związane, a więc następują niezależnie od działań innych organów państwa.

Zgłoszone wątpliwości winny mieć jednocześnie – jak wskazano wyżej – obiektywny charakter, tj. nie mogą to być wyłącznie wątpliwości wnioskującego o dokonanie wykładni. Do postępowania w sprawie wykładni wyroku zastosowanie znajduje zasada *clara non sunt interpretanda*.

Wątpliwości zgłoszone w niniejszej sprawie uznać należy za istotne i poważne. Zostały one w sposób przekonujący przedstawione w uzasadnieniu wniosku o wykładnię.

2. Uznając, że wniosek jest dopuszczalny i spełnia przesłanki konieczne dla wydania postanowienia o wykładni wyroku z 13 maja 2002 r., Trybunału Konstytucyjny zważył, co następuje:

2.1. W orzecznictwie Trybunału utrwalona jest zasada prymatu wykładni zgodnej z konstytucją. Stanowisko to znalazło wyraz w licznych orzeczeniach, wydanych zarówno przed, jak i po wejściu w życie nowej konstytucji. W wyroku z 28 kwietnia 1999 r., K. 3/99 (OTK ZU nr 4/1999, poz. 73) Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie stwierdził, że „zastosowaniu techniki wykładni ustawy w zgodzie z konstytucją należy przyznawać pierwszeństwo, bo koresponduje ono z domniemaniem konstytucyjności ustaw”. Jeżeli pozwalają na to reguły wykładni odniesione do brzmienia właściwych przepisów, technika

ta zawsze znajdować powinna miejsce w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (por. m.in. wyrok z 5 stycznia 1999 r., sygn. K. 27/98, OTK ZU nr 1/1999, poz. 1 i cytowane tam orzecznictwo).

Zasada prymatu wykładni w zgodzie z konstytucją może jednak ulegać pewnej modyfikacji w sytuacjach szczególnych. Ma to miejsce zwłaszcza wtedy, gdy niezależnie od twórców ustawy, organy ją stosujące wydobywają z niej treści nie do pogodzenia z normami, zasadami lub wartościami, których poszanowania wymaga konstytucja (por. m.in. wyrok TK z 10 lipca 2000 r., sygn. SK 12/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 143 oraz wyrok TK z 3 października 2000 r., sygn. K. 33/99, OTK ZU nr 6/2000, poz. 188).

W uzasadnieniu wyroku z 13 maja 2002 r., którego dotyczy niniejsze postanowienie, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że analiza językowa skarżonego art. 72 ust. 3 zd. 3 ordynacji wyborczej w brzmieniu: „na postanowienie sądu apelacyjnego nie przysługuje środek zaskarżenia i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu” nie wyklucza dopuszczalności wznowienia postępowania na podstawie art. 399 kodeksu postępowania cywilnego. Jednak biorąc pod uwagę, że kwestionowany przepis nabrał w praktyce swego stosowania niekonstytucyjnej treści, był bowiem przez sąd rozumiany w sposób niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji, Trybunał uznał za konieczne wyeliminowanie tego przepisu w skarżonym zakresie z obrotu prawnego. Za takim rozstrzygnięciem przemawiał także fakt, że postępowanie w sprawie SK 32/01 zostało zainicjowane wniesieniem skargi konstytucyjnej. Skarga konstytucyjna, niezależnie od tego, iż prowadzi do wydania powszechnie obowiązującego orzeczenia, ma na celu przede wszystkim ochronę interesów jednostki. Ochronę tą zapewnia przewidziana w art. 190 ust. 4 Konstytucji możliwość wznowienia postępowania w sprawach, w których orzeczenie zostało wydane na podstawie aktu normatywnego, uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą. Celem tego przepisu, w odniesieniu do skargi konstytucyjnej, jest doprowadzenie do uchylecia orzeczenia, decyzji lub innego rozstrzygnięcia naruszających prawa lub wolności konstytucyjne. Z tego punktu widzenia wyrok Trybunału stwierdzający znaczenie normy odmienne od znaczenia, które było podstawą ostatecznego rozstrzygnięcia wobec skarżącego, stanowi podstawę do uruchomienia środka określonego w art. 190 ust. 4 Konstytucji (por. wskazany wyżej wyrok TK z 10 lipca 2000 r.).

2.2. Wyrok w sprawie SK 32/01 z 13 maja 2002 r. stwierdzający, iż art. 72 ust. 3 zd. 3 ustawy z 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw rozumiany jako wyłączający dopuszczalność wznowienia postępowania jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz z art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, otworzył skarżącemu możliwość wznowienia postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem wydanym na podstawie tego przepisu, tj. postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Okręgowego w Świdnicy z 8 listopada 2000 r.

Trybunał Konstytucyjny podziela zatem stanowisko zajęte przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w postanowieniu z 28 października 2002 r. (sygn. akt I A Cz 1307/02) oraz postanowieniu z 20 sierpnia 2003 r. (sygn. akt I A Cz 1217/03), iż orzeczenie Trybunału z 13 maja 2002 r. nie pozwala na ponowne wniesienie skargi o wznowienia postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 12 października 1998 r. (sygn. akt I A Cz 846/98), albowiem wyrok Trybunału nie dotyczył niekonstytucyjności podstawy normatywnej tego postanowienia. W świetle art. 190 ust. 4 Konstytucji możliwe jest natomiast wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Okręgowego w Świdnicy z 8 listopada 2000 r., którym – na podstawie art. 72 ust. 3

ordynacji wyborczej – odrzucona została skarga o wznowienia postępowania uwzględniającego protest wyborczy St. Lenartowicza.

2.3. Trzeba jednak podkreślić, że nie wszystkie wyrażone we wskazanym postanowieniu z 28 października 2002 r. poglądy Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, które dotyczyły kwestii wznowienia przez sąd postępowania wskutek uznania przez Trybunał niekonstytucyjności przepisu, zasługują na pełną i bezwarunkową aprobatę. Wyjaśniając wątpliwości co do treści wyroku z 13 maja 2002 r., Trybunał Konstytucyjny uznaje za konieczne ustosunkowanie się do twierdzenia sądu, iż „W żadnym razie wspomniane orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie pozwala na wzruszenie już prawomocnych postanowień odrzucających wcześniejsze skargi uczestnika postępowania o wznowienie, w szczególności nie jest możliwe wznowienie postępowania wszczętego tymi skargami, jako że stosujący się do protestów wyborczych art. 524 § 1 k.p.c. dopuszcza jedynie wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, a postanowienia odrzucające dotychczasowe skargi o wznowienie takiego waloru nie mają”.

2.4. Problem skutków prawnych stwierdzenia niekonstytucyjności przepisów będących podstawą wydania ostatecznego orzeczenia został szeroko omówiony w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2 marca 2004 r., sygn. SK 53/03. Trybunał stwierdził, że „Istotą skargi konstytucyjnej, pomyślnie rozstrzygniętej dla tego, kto ją wnosi, musi być istnienie prawnej możliwości zniweczenia każdego rozstrzygnięcia leżącego u genezy skargi konstytucyjnej (...), niezależnie od tego, jaką postać to rozstrzygnięcie przybiera. To bowiem wynika z art. 190 ust. 4 Konstytucji”. Badając znaczenie pojęcia „wznowienie postępowania” zastosowanego w tym przepisie przez ustrojodawcę, Trybunał uznał, że jest ono „pojęciem autonomicznym, konstytucyjnym, nie mającym tak technicznego charakteru (z uwagi na brak regulacji przesłanek na szczeblu konstytucyjnym) jak pojęcie <wznowienia>, jakim posługują się poszczególne procedury regulowane ustawami zwykłymi. <Wznowienie>, którego dotyczy art. 190 ust. 4 Konstytucji dotyczy *en bloc* postępowania sanacyjnego, zmierzającego do przywrócenia stanu konstytucyjności poprzez wzruszenie rozstrzygnięcia leżącego u podstaw skutecznej (stwierdzenie niekonstytucyjności prawnej podstawy orzekania) skargi konstytucyjnej. Przepis ten odsyła do ustaw zwykłych, nakazując im regulację trybu wspomnianej sanacji (...). Przepis Konstytucji przesądza zatem o samym fakcie sanacji, wskazując cel <wznowienia>, o jakim mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji. Osiągnięcie tego konstytucyjnego celu co do środków do niego prowadzących – jest pozostawione ustawom zwykłym, regulującym tryb, przesłanki i zasady sanacji konstytucyjności w poszczególnych procedurach. Tak więc art. 190 ust. 4 konstrukcyjnie obejmuje sobą określenie celu – na poziomie Konstytucji, natomiast ustawodawcy zwykłego i sądom orzekającym pozostawia, na podstawie procedur ukształtowanych w ustawach zwykłych, orzekanie o sanacji następstw stwierdzenia niekonstytucyjności przez Trybunał Konstytucyjny”.

Art. 401¹ k.p.c. jest tym przepisem procedury cywilnej, który wprowadzony został do obrotu prawnego jako operacjonalizacja art. 190 ust. 4 Konstytucji. Dopuszcza on możliwość wznowienia postępowania w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego został wydany wyrok. Słusznie zatem Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w przytoczonym wyżej postanowieniu z 28 października 2002 r. zauważył, iż art. 401¹ k.p.c. nie może stanowić podstawy prawnej wznowienia postępowania zakończonego orzeczeniem mającym formę postanowienia, którym odrzucona została skarga o

wznowienia postępowania. Nie jest to jednak równoznaczne z uznaniem, że konstytucyjność takiego postanowienia nie może – w następstwie orzeczenia Trybunału – zostać przywrócona przy zastosowaniu innych pozostających w dyspozycji sądu i stron instrumentów prawnych.

2.4.1. Skład orzekający podziela stanowisko zajęte przez Trybunał w sprawie SK 53/03, że „relacja między art. 190 ust. 4 Konstytucji i art. 401¹ k.p.c. nie musi być sprowadzana do relacji zakresów równoważnych. Przeciwnie, nawet od strony językowego wyślowienia treści obu przepisów staje się wyraźne, że art. 401¹ k.p.c. reguluje jedynie wycinek zakresu art. 190 ust. 4 Konstytucji. Ten ostatni przepis mówi bowiem wyraźnie (aby ograniczyć się tylko do skutków rozstrzygnięcia sądowego) o sanacji skutków opartych na niekonstytucyjnej podstawie <orzeczenia sądowego> a nie <wyroku> (jak to mówi art. 401¹ k.p.c.). Wnioskując z tego argumentu – a także z tego, o czym była mowa wyżej, że ustawodawca konstytucyjny pozostawił ustawodawcy zwykłemu i sądom zadanie osiągnięcia skutku sanacyjnego przewidzianego w art. 190 ust. 4 Konstytucji – należy dojść do wniosku, iż brak jest podstaw do przyjmowania *a limine* że całość implementacji na gruncie procedury cywilnej art. 190 ust. 4 Konstytucji dokonała się li tylko poprzez art. 401¹ § 1 k.p.c.”.

2.4.2. Trybunał Konstytucyjny nie jest właściwy dla rozstrzygania problemów dotyczących wykładni ustaw, do których stosowania powołane są inne organy, w tym sądy powszechne, nie może także oceniać postanowień Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu i Sądu Okręgowego w Świdnicy ani formułować wiążących zaleceń pod ich adresem. Biorąc jednak pod uwagę przedstawione wyżej stanowisko Trybunału dotyczące relacji między art. 190 ust. 4 Konstytucji i art. 401¹ k.p.c. należy wskazać, że w sprawie Leszka Kwietnia istnieją takie środki proceduralne, które – odpowiednio adaptowane w toku stosowania prawa do sytuacji, jaką stworzył wyrok TK z 13 maja 2002 r., sygn. SK 32/01 – pozwalają na restytucję konstytucyjności postanowienia Sądu Okręgowego w Świdnicy z 8 listopada 2000 r. Do tego instrumentarium zaliczyć można np. przywrócenie terminu na wystąpienie z żądaniem wznowienia postępowania (o ile wnioskodawca wystąpi z takim wnioskiem, bądź sąd uzna, że któraś z wniesionych przez wnioskodawcę po wyroku Trybunału skarg o wznowienie postępowania zakończonych postanowieniem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 12 października 1998 r. może być – ze względu na swą treść – zakwalifikowana jako wniosek o przywrócenie terminu na wniesienie skargi o wznowienie postępowania).

2.4.3. Konkludując powyższe rozważania, skład orzekający stwierdza, że wyrok TK z 13 maja 2002 r. w sprawie SK 32/01 otwiera – z mocy art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – drogę do wznowienia postępowania zakończonych postanowieniem wydanym na podstawie art. 72 ust. 3 zd. 3 ordynacji wyborczej w zakresie uznanym przez Trybunał za niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz z art. 77 ust. 2 Konstytucji. Dla wnioskodawcy oznacza to podmiotowe, konstytucyjne prawo do rozpatrzenia sprawy zakończonej postanowieniem Sądu Okręgowego w Świdnicy z 8 listopada 2000 r. (spełniającym kryteria warunkujące uznanie go za ostateczne orzeczenie, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji) w nowym stanie prawnym ukształtowanym w następstwie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Unormowana w art. 190 ust. 4 Konstytucji instytucja „wznowienia postępowania” ma szersze znaczenie niż „wznowienie” w przewidziane w odpowiednich procedurach regulowanych w ustawach zwykłych i obejmuje wszelkie instrumenty proceduralne stojące do dyspozycji stron i sądów, dzięki wykorzystaniu których możliwe jest przywrócenie stanu konstytucyjności prawomocnych

rozstrzygnięć – w tym postanowień – wydanych na podstawie aktu normatywnego uznanego późniejszym orzeczeniem Trybunału za niezgodny z Konstytucją.

2.5. Na marginesie prowadzonych rozważań należy odnotować, że praktyka sądowa w zakresie stosowania art. 401¹ k.p.c. jest chwiejna. Jednak nie do Trybunału Konstytucyjnego należy ocena, czy przyczyną upowszechnienia się opacznej praktyki, uznającej regulację art. 401¹ k.p.c. za wyłączną podstawę prawną podważenia rozstrzygnięcia sądowego wydanego przy zastosowaniu normy, której niekonstytucyjność stwierdził później Trybunał, jest luka legislacyjna, czy też braki praktyki stosowania prawa. Dostrzegając jednak potrzebę rozważenia tej kwestii przez ustawodawcę, postanowieniem z 2 marca 2004 r., sygn. S 1/04, Trybunał Konstytucyjny wystąpił z sygnalizacją tego problemu do Sejmu RP, podnosząc, iż „Jeżeli okazało by się, że przyczyną braku pełnej implementacji art. 190 ust. 4 Konstytucji jest luka legislacyjna – wówczas w gestii Parlamentu leży podjęcie stosownych kroków. (...) Jeżeli natomiast przyczyną sygnalizowanego błędnego odczytywania art. 401¹ k.p.c. byłaby czysta praktyka organów stosujących prawo, a praktyka utrwalałaby się i rozpowszechniła, wówczas Trybunał będzie zmuszony podjąć ponownie analizę znaczenia art. 401¹ k.p.c. i dokonać oceny, czy to, co obecnie przedstawia się jako incydentalnie niekonstytucyjne odczytanie znaczenia przepisu dającego inne jeszcze możliwości interpretacyjne, nie utrwaliło praktyki na tyle stabilnie, aby uznać, że wadliwość tkwi w samym brzmieniu przepisu”.

2.6. Wykładnia orzeczenia dokonana w trybie art. 74 ustawy o TK jest integralną częścią orzeczenia, którego dotyczy i ma taką samą jak ono moc wiążącą. Nikt nie może pojmować orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sposób sprzeczny z dokonaną w tej formie jego wykładnią (por. postanowienie TK z 21 marca 2000 r., sygn. K. 4/99, OTK ZU nr 2/2000, poz. 65).

Wyjaśniając powstałe wątpliwości Trybunał Konstytucyjny orzekł jak w sentencji.